

האופנים שנתבאר הוא דבאמר פירות אלו עלי אם הוא דבר שזרעו כלה גידולי גדולים מותרין, אבל הגדולים עצמן אסורים, וכתב על זה הרמב"ם (פ"ה מהלכות נדרים) ולמה לא יבוטל האיסור בגידולים שרבו עליהן, שהוא דבר שיש לו מתירין ואינו בטל ברוב (העתיקו

הש"כ שם סק"ג) והרי זה נכון באומר קונם פירות אלו עלי דבידו להתיר, אבל באומר קונם פירות אלו על פלוני דאין ביד פלוני להתיר, מהראוי דגם גדולים עצמן יהיו מותרים דעתה אינו דבר שיש לו מתירין, וא"כ אינו בכל אופן שנתבאר^ל].

סימן סו

לידידי חביבי מחותני הרב רבי ליב נ"י בעה"מ ספר היר החזקה ראב"ד דק"ק ליסא

פטור מה"ת דבעי ביתך דידך, ממילא שותפות נכרי פטור וכן^ל, משום הכי הכריע כן הרמ"א כיון דדעת תוספ' והרא"ש גם כן כהמרדכי בזה.

ונ"ל לדייק דגם רש"י ס"ל דשותפות עכו"ם פטור ממ"ש ביומא (דף י"א ע"א) ד"ה הני אבולי דמחוזא שערי העיר ששמה מחוזא והיו רובן ישראל, משמע דבמחצה על מחצה ומכ"ש רובן עכו"ם ה' פטור, וע"כ משום דשותפות נכרי פטור ממזוזה.

ומתוך מה שכתבתי יתבאר לנו דמ"ש הש"כ שם (ס"ק כ"ה) וזה לשונו פטור ממזוזה שאינו נקרא עדיין דירה עכ"ל, הן דברי תימא, דתוס' לא כך כתבו ביומא רק לאותו צד דשוכר מדאורייתא חייב, אבל למאי דקיי"ל שוכר לעולם פטור דאורייתא, ולאחר ל' יום מדרבנן הוא דחייב דמחזי כשלו, ממילא הא דתוך ל' יום פטור, דאוקמי אדינא, ואפשר לדחוק בכוונת הש"כ דס"ל כסברתינו דשותפות נכרי תליא בב' סברות הנ"ל וסבירא ליה להש"כ ג"כ מדהשמיט המחבר ברסי' הנ"ל דעת המרדכי שהביא מרן בבד"ה דשותפות עכו"ם פטור, משמע דס"ל לחוש לדעת הרשב"א דשותפות נכרי חייב וא"כ ע"כ ממילא דחושש להך סברא דשוכר חייב אחר ל' מה"ת, משום הכי הוצרך הש"כ ליתן תבלין לדעת המחבר הא דתוך ל' פטור, דהטעם דעדיין אינו נקרא דירה, אך רחוק הוא בכוונת הש"כ.

גם נ"ל באמת הא דפסק בבד"ה כהרשב"א היינו משום דלא ס"ל כסברתינו לתלות דין שותף נכרי בדין שוכר אם חייב מדאורייתא, דא"כ לא היה לו להכריע כהרשב"א נגד המרדכי כיון דמסתייע להמרדכי דעת תוס' ורא"ש הנ"ל, וא"כ קיימין דדעת המחבר ג"כ דס"ל לעיקר כמסקנת תוס' והרא"ש דשוכר פטור לעולם מה"ת דבעינן ביתך דידך, ורק מדרבנן חייב אחר ל' דמחזי כשלו, וא"כ תוך ל' אוקמוה אדינא, ודברי הש"כ אינם עולים יפה לענ"ד. **ולכאורה** למ"ש הג"א ספ"ק דע"ז (סי' כב) דאם שכרו בית מנכרי אסור להניח להביא ע"ז לתוכו

נ"ד שאלתו במרתף השכורה לו מנכרי והמפתח אצל מעלתו, אך יש להנכרי המשכיר זכות ורשות להניח שמה חפציו, ובשעה שרוצה להשתמש צריך לשאול המפתח מן מעלתו, אם חייב בעשיית מזוזה כיון דשכירות קניא מקרי ביתך, או כיון דנכרי התנה מתחילה שיש לו רשות להשתמש שם, מקרי שותפות נכרי ופטור ממזוזה.

הנה מ"ש רומפכ"ת לחייב במזוזה משום שכירות קניא, טעה בזה, דלא מן השם הוא זה דקיי"ל שכירות לא קניא לענין הגוף רק לפירות, והא דשוכר בית לאחר ל' יום חייב במזוזה, היינו או דמזוזה חובת הדר הוא ולא בעי ביתו שלו לגמרי והא דתוך ל' יום פטור משום דעד ל' לא מקרי בית דירה שלו, או דבאמת מדאורייתא גם אחר ל' פטור דבעינן ביתך דידך וליכא ורק מדרבנן חייב דמחזי כשלו כיון דדר בה ל' יום, וב' סברות אלו כתבם תוס' מנחות (דף מ"ד ע"א) ד"ה טלית שאולה וכו' וממרוצת דבריהם שם נראה דס"ל עיקר כסברא ב' הנ"ל, דמדאורייתא גם אחר ל' פטור, וכ"כ בפשיטות תוס' ע"ז (דף כ"א ע"א ד"ה והא אמר רב משרשיא) וכ"כ הרא"ש בהלק"ט (הלכות מזוזה סי' טו).

ונ"ל דשותפות נכרי וישראל י"ל דתלי בשתי סברות הנ"ל, דאם אמרינן דלא בעי ביתך דידך ממש ותליא רק בדירה וחובת הדר היא לשמרו, ה"ה שותפות נכרי חייב במזוזה דסוף סוף שמירה בעי כיון דדר בה, אבל אי אמרינן ביתך דידך בעי, י"ל דשותפות נכרי פטור דלאו ביתך מיוחד הוא כמו כל הני דריש פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ה ע"ב) עיין שם.

ובזה מיושב מה דפסק בפשיטות הרמ"א (סי' רפ"ז ס"א) דשותפות עכו"ם פטור ממזוזה והוא מהמרדכי פ"ק דע"ז (סי' תשמ-תשמא), והרי הב"י שם הביא דברי הרשב"א בחי' לחולין (קל"ה ע"ב ד"ה ליפרוק) דשותפות נכרי חייב במזוזה והיאך לא חשש הרמ"א להחמיר, ולפמ"ש ניחא, דטעמא דהרשב"א דמחייב כסברא א' הנ"ל דלא בעי ביתך ממש, וא"כ למסקנת תוס' והרא"ש דשוכר אף לאחר ל'

כזה אם הי' באמת של ישראל ונכרי בשותפות הי' מקום לדון דחייב במזוזה, למ"ש הר"ן נדרים רפ"ה (דף מ"ו ע"ב) דכה"ג קיי"ל יש ברירה וזה משתמש בשלו וזה בשלו כיון דרובו מתברר מעיקרו ומיעוטו בסופו עיי"ש, א"כ מהאי טעמא י"ל דחייב במזוזה דבשעה שהישראל משתמש כולו שלו לגמרי, ואם הי' הדין כן ממילא הי' בישראל ונכרי ששכרו בית בשותפות ואין בו דין חלוקה ומשתמשים לזמנים חלוקים דחייב במזוזה דמחזי כשלהם ממש דחייב מדין ברירה.

ובלא"ה יש לדון אף אם גם בכה"ג אמרינן אין ברירה, מכל מקום כיון דקיי"ל בדרבנן יש ברירה והיינו ע"כ דמספקא לן הדין אם יש ברירה או אין ברירה וכמ"ש הר"ן רפ"ג דגיטין, א"כ ממילא הכא לענין מזוזה חייב דשמא יש ברירה.

אמנם מכל מקום נ"ל כיון דקיי"ל דשוכר פטור מה"ת, א"כ בדרבנן יש לסמוך על הרמב"ן בנדרים (ט"ו ע"א) דהתם לאו מדין ברירה אתינן עלה, (וכדבריו דעת הש"כ ס"י רכ"ז סק"ה) א"כ לא מצינו כלל דיהא שייך בו דין ברירה לומר דבשעה זו מקרי שלו לגמרי, דכ"ז שלא חלקו לעולם הוא בשותפות, ורק דשם לענין נדרים דיש ברירה לענין זה לאסרו על של חבריו דרואים כאלו מקום הדריסה קנוי לו עיי"ש.

ובאמת אם עכו"ם וישראל קנו בשותפות בית שאין בו דין חלוקה ומשתמשים בזמנים חלוקים יש לדון לחייב במזוזה לדעת הר"ן הנ"ל, אך בשכרו יחד דבלא"ה מה"ת פטור ממזוזה נ"ל לסמוך להקל על הרמב"ן, ובפרט דיש לנו לצרף דעת הגהות מיי" פ"ה ממזוזה (אות ז), דשוכר בית מנכרי פטור אף אחר ל' יום, וגם לצרף דעת הרמב"ם (פ"ו מהלכות מזוזה ה"ז) דס"ל דבית תבן ועצים פטור אא"כ נשים מתקשטים שם, ובאמת לפום רהיטא הי' נראה דשוכר בית תבן ועצים דפטור ממזוזה, כיון דשוכר פטור מה"ת, הוי ספיקא דרבנן דלמא הלכה כהרמב"ם דבית תבן ועצים פטור.

אמנם נראה דאין להקל בזה, כיון דבשו"ע ואחרונים לא הביאו דעת הרמב"ם לחוש לה שלא לברך על קביעת מזוזה, ולא חשו לברכה לבטלה, כמו דקיי"ל בכל ספק מצוה דאורייתא אין לברך (עי' יו"ד ס"י כ"ח ובמגן אברהם ריש ס"י ס"ז ובפרי חדש שם), אלא על כרחך דס"ל דדברי הרמב"ם אלו דחויים מהלכה, א"כ י"ל דלא משוינן לה לספיקא דרבנן^ל [ועדיין יש לדחות].

דשכירות קניא קצת, והובא לדינא בשו"ע יו"ד (ס"י קנ"א ס"י בשם י"א) א"כ מהראוי דשוכר בית יתחייב מדינא במזוזה דמקרי ביתך, ולומר אף דקניא קצת מכל מקום מקרי ג"כ דמשכיר והווי שותפים, מכל מקום בשוכר בית מישראל יתחייב דהא פשיטא דשותפים ישראל חייבי' במזוזה, גם אף בשוכר מנכרי היא גופא יקשה כי היכי דממעטין במזוזה מביתך למעט שותפות נכרי, הכי נמי בקרא דלא תביא תועבה אל ביתך נמעט שותפות נכרי, וממילא שוכר מנכרי ג"כ הוי כשותפות נכרי וכנ"ל, אמנם בלא"ה קשה גבי ציצית דלהדיא ממעטין ולא שאולה נימא דקני קצת, דשואל לא גרע משוכר ומקרי כסותך וצ"ע.

והנה בנ"ד בפשטא דמלתא הוי שותפות נכרי, דמ"ש מעכ"ת נ"י דהוי רק כשואל לעכו"ם, לו יהיה כן, אף שואל בקנין להשתמש בו מקרי שותף, דשואל כשוכר לכל דבר.

אמנם מה דיש לדון דכ"ז אם היינו דנין דשכירות קניא ומדאורייתא חייב לאחר ל', א"כ הי' בנ"ד מקרי שותפות נכרי, אבל למה דקיי"ל דשכירות ל"ק ורק אחר ל' חייב משום מראית עין דמחזי כשלו, א"כ ברור בבית שכולו לישראל והשכיר או השאיל לנכרי לדור עמו בשותפות דחייב במזוזה לא מקרי שותף נכרי דהא שכירות לא קניא ומקרי כולי' דישראל, א"כ י"ל בנ"ד דשימוש דישראל מחזי כאלו הבית שלו ממש, אבל השימוש דנכרי לא מחזי כשלו כיון דהמפתח ביד הישראל וא"א לו לילך לשם בלי דעת ישראל, א"כ י"ל דמחזי כאלו כולו דישראל והשאיל או השכיר לנכרי להשתמש בו ג"כ חייב במזוזה, [ויש תבלין לזה מלישנא דרש"י ביומא הנ"ל דקשה לכאורה מה בכך דהוי רוב ישראל, הא מכל מקום הוי שותפות נכרי מכח מיעוט נכרים שיש להם חלק בדירה זו לצאת ולבא דרך שערי העיר, וצ"ל כיון דמסתמא נקרא על שם הרוב מחזי כאלו כל העיר דישראל וניתן סתם רשות לנכרי לדור בה ולצאת ולבא, והוי כשוכרים או כשואלים מישראל, ועדיין צ"ע^ל]. אך מכל מקום מה"ת לנו לבדות סברא מדעתינו דמכח המפתח לא מחזי שימוש עכו"ם כשלו רק כשוכר, דמאי ראיא זה דאולי כשקנו הבית בשותפות התנו כן ביניהם שיהי' הנאמנות לישראל, וכיון דד"ת שוכר פטור ממזוזה א"כ אין אנו אחראין להחמיר בדרבנן בלי ראיא מפורשת.

ועדיין יש לדון בנ"ד אם המרתף אין בה דין חלוקה ופעמים זה משמש ככולה ופעמים זה, א"כ בנדון

ר"ל. אך באור שמח (מזוזה פ"ו ה"ז) כתב על פי הירושלמי (יומא פ"א ה"א), שחייב שיערי מדינות ושערי עיירות שבהן עשוי שנכנסין בהן לבית דירה, ואין חיובו מצד עצמו, ואם כן תבטי על מי מתייחס השער, אם רוב ישראל נחשב כאילו נכנסין לבית דירות ישראל בהן וחיבינן במזוזה, ומקרי בשעריך, דמיעוטא כמאן דליתא, אבל כי רוב עכו"ם הרי נכנסין בה לבתי דירות של ע"ג, והוי כמו שער מדינה של גוים, ופטור ממזוזה. ועי' בקהילות יעקב נדרים (ס"י ל אות ב) מש"כ שם בהגה"ה בביאור דברי רש"י. ר"ל. בפתחי תשובה וי"ד ס"י רפ"ו ס"ט טז כתב. שלפ"ז נראה קצת באלו שנוכר בשו"ע דעת המיקל. כמו

עכ"פ בנ"ד בשותפות נכרי דבפשטא דמלתא פטור כפשטא דפסקא הרמ"א (סי' רפה ס"א) דישאל ונכרי שותפים פטור, ולצאת ידי החששות שעוררנו, כדאי לסמוך על דעת הרמב"ם והגהות מיי' הנזכר לעיל במלתא דרבנן.

עוד יש טעם לפטור בנ"ד דיש חשש שיאמר הנכרי כשפים עושה לו וכמ"ש מעכ"ת נ"י, אבל לא הי' צריך להביא ממרחק לחמו לדמות לבדיקת חמץ דלהדיא מבואר כן במקומו לענין מזוזה, (בש"כ סי' רפ"ו סק"ו) ואף בשוכר בית מעכו"ם בלא שותפות העכו"ם משמע דיש לפטור היכי דשייך חשש זה, כנראה מדברי הש"כ סוף סימן הנ"ל (ס"ק כט), ע"כ נראה לענ"ד לדינא בנידון דידן דפטור ממזוזה.

ומתוך דברינו נולד לנו ספק בטלית של נכרי וישאל בשותפות אם חייב בציצית, דלא נזכר מזה בראשונים ואחרונים, ובפשטא דמלתא הי' נראה דפטור כיון דממעטינן מקרא כסותך, שאולה, הכי נמי שותפות עכו"ם דלא מקרי כסותך מיוחד לך ככל הני דר"פ ראשית הגז (חולין דף קל"ו ע"א).

אמנם אחרי העיון נ"ל דדין זה צריך עיון גדול דנראה לדון דחייב בציצית, והיינו דבכל הני לענין בכור וראשית הגז שייך לחלק בין שותפות נכרי לשותפות ישראל וכדאמרינן שם בסוגיא, דנכרי לאו בר חיובא וישאל בר חיובא ועיין רש"י שם (ד"ה למעוטי), דכל ישראל נקראו בלשון יחיד וכחד דמי, והיינו שבצאן של שותפים החיוב

על הבעלים ושניהם כאחד מחוייבים בראשית הגז מאלו הצאן, ולגבי שניהם יחד מקרי צאנך, וכן בבכור, אבל לענין ציצית אף בשותפות ישראל לא שייך הסברא דישאל בר חיובא והחיוב על שניהם כאחד, דהא קיי"ל ציצית חובת גברא הוא ובשעה שאינו מתעטף לאו חיובא מוטל עליו להטיל בו ציצית, וא"כ כשמתעטף בה אחד מהשותפים לפטור, דמשום חבריה ליכא חיוב ציצית מהדין כיון דאינו מתעטף בה עתה, ומשום ידידה לחוד לא מקרי כסותך מיוחד לך כיון דיש לאחר שותפות בה, וכיון דמכל מקום טלית של שותפים חייב דכנפי בגדיהם כתיב [נדקיי"ל בשו"ע או"ח (סס"י י"ד ס"ה) ובאמת צ"ל דהיא גופי' מנ"ל אימא באמת בשותפות ישראל ג"כ פטור מטעם הנ"ל, וקרא דבגדיהם היינו כששניהם מתכסים יחד דבכה"ג דהחיוב על שניהם הם כחד ומקרי כסותך]. וע"כ החיוב מכח חלק זה המתעטף לבד, הכי נמי בשותפות עם נכרי דמה לי שותפות עכו"ם או שותפות ישראל, דהא על ישראל השותף אין החיוב עתה בשעה שאינו מתעטף בה, [ואף דקצת יש לחלק מכל מקום נ"ל דצ"ע לדינא].

וגם יש לדון כיון דהטלית אין בו דין חלוקה יש לחוש לדעת הר"ן נדרים הנ"ל דבכה"ג אמרינן יש ברירה ובשעה שהישראל מתעטף בו הוי ככולו שלו לגמרי כן נראה לענ"ד.

ידידו מחותנו דו"ש

עקיבא

שוב ראיתי בבאר היטב א"ח (או"ח סי' יד סק"י) כתב בשם דמשק אליעזר (חולין דף תכ"ד) דשותפות נכרי פטור מציצית, ואין אתי ספר ההוא לידע יסודו¹⁵.

סימן סז

לידידי הרב רבי משה נ"י בק"ק ראזענבערג

ע"ד השאלה באשה שלקחה רבע ליטרא שומן לעשות מולייתא שקורין (קוגעל) ומלחה כדין, ובראותה שהשומן למעט, לקחה עוד רבע ליטרא שומן ושכחה ולא מלחה, ועשתה משניהם מולייתא ואפתה בכלי כנהוג, ואח"כ הטמינה אותה לשבת בקדירה והניחה בשר ומים, בענין שבין הכל יש ס' נגד רבע השומן שלא נמלח, אבל במולייתא לחוד ליכא ס', ודן מעלתו להתיר לצורך ש"ק כיון דהוסיפה עד ס' קודם שנודע התערובות איסור, גם אין כאן איסור

דאורייתא, דרוב הפוסקים ס"ל דדם שבשלו דרבנן, גם חתיכה נעשה נבילה בשאר אסורים הוי רק דרבנן עכ"ל. **מ"ש** לסניף דחתיכה נעשית נבילה בשאר איסורים הוי דרבנן, זהו היה שייך לענין היתר הבשר והמים שנתוספו אח"כ, אבל לענין המולייתא עצמה הא לא צריך לזה דין נעשית נבילה דהרי הרשב"א בחידושו פ' כל הבשר (דף ק"ה ע"ב) ד"ה קסבר בסוף הדיבור, כתב דאף רבינו אפרים דסבר דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה בשאר

מקום שנשים שוככות (בסעיף ב), בית שער אם אין בית פתוח לו (בס"ז), בהמ"ד (בס"י), ובית שאין לו דלתות (בס"ו), אפשר דפטור בשוכר. רל"ב. אך במשנ"ב (שם סי' יד ס"ק יז) כתב בשם ארצות החיים, שטלית של שותפות נכרי וישאל, או איש ואשה חייבת בציצית ולא יברך עליה.